

אהבה ויראה המסתרות בלב

תניא לקוטי אמרים | פרקים יח, כה

אהבה בירושה

בשער ספר התניא כותב המחבר שהספר "מיוסד על פסוק 'כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו'". על פי פסוק זה, עבודת ה' בשלמות, ברגש ובמעשה קרובה ונגישה לכל אדם. מן המילה "מאוד" אנו לומדים שעבודת ה' מתוך רגשות הקודש - אהבת ה' ויראתו - אינה תלויה בדרך הארוכה של התבוננות שכלית בגדלות ה' אשר מולידה אהבה בנפש. יש גם דרך קצרה יותר, שאינה מתבססת על היכולת השכלית של האדם אלא על אהבת ה' המסתתרת עמוק בלב כל יהודי.

בעומק האישיות של כל יהודי יש חלק שקשור ומחובר לה' בקשר בל ינתק. זהו המקום שבו כל יהודי מאמין בה' ואוהב אותו לנצח בלי כל הסבר הגיוני, פשוט מפני שהוא יהודי. נקודה עמוקה זו ניתנה לנו בירושה מן האבות הקדושים, ששימשו מרכבה לשכינה. כשם שלמרכבה אין רצון משלה והיא משמשת ככלי בלבד לרצון בעליה, כך גופם ונפשם של האבות היו כלי למימוש רצון ה'. ההתמסרות המוחלטת של האבות לה' חוללה בהם שינוי מהותי והפכה אותם מבריות בעלות רצון נפרד ואישיות נפרדת מה', לבריות שרצונן מאוחד עם הרצון האלוהי ואישיותן דבוקה בה'.

תכונה מיוחדת זו, שנתחדשה אצל האבות הקדושים, עברה מהם בירושה לכל בני ישראל, ולכל העם היהודי. ומאז ועד סוף כל הדורות יש בכל יהודי נפש, רוח ונשמה שהן חלק א-לוה ממעל. זהו החלק שבו יהודי אינו נפרד מה' אלא מחובר אליו ודבוק בו תמיד, ורצונו מאוחד עם הרצון העליון. מקורן של הנפש, הרוח והנשמה הקדושות שהאבות הקדושים הנחילו לכל עם ישראל הוא בעשר הספירות של הקדושה, כלומר בעשרת הכוחות שדרכם ה' מתגלה בעולם.

וּלְתוֹסֵפֶת בְּאֵזֶר, בְּאֵזֶר הַיָּטֵב, מְלֵת "מֵאֵד"

שֶׁבְּפִסּוּק: "כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מְאֹד וְגו'"

צָרִיךְ לִידַע נְאֻמָּנָה, כִּי אֵף מִי שֶׁדַּעְתּוֹ קִצְרָה בִּידִיעַת ה', וְאִין לֹא לֵב לְהִבִּין
בְּגִדְלַת אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, לְהוֹלִיד מִמֶּנָּה דְחִילוֹ וּדְחִימוֹ [אהבה ויראה] אֶפְלוֹ
בְּמַחוֹ וּתְבוּנָתוֹ לְבָד

אֵף-עַל-פִּי-כֵן, קָרוֹב אֵלָיו הַדְּבָר מְאֹד לְשִׁמּוֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲוֹת הַתּוֹרָה
וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלֵן, בְּפִיו וּבְלִבּוֹ מִמֶּשׁ, מַעֲמָקָא דְלִבָּא [מעומק הלב]
בְּאֵמַת לְאֵמָתוֹ, בְּדְחִילוֹ וּדְחִימוֹ [ביראה ואהבה]

שֶׁהִיא "אֵהְבָה מְסֻתֶרֶת" שֶׁבְּלֵב כָּלֵלוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא יִרְשָׁה לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ.

רַק שְׂצָרִיךְ לְבָאָר וּלְהַקְדִּים תְּחִלָּה בְּאָר הַיֵּטֵב, שֶׁדָּשׁ אֵהְבָה זֶה, וְעֵנִינָה

וְאִיךְ הִיא יִרְשָׁה לָנוּ, וְאִיךְ נִכְלָל בָּהּ גַּם דְחִילוֹ [יראה].

וְהַעֲנִין, כִּי הָאֲבוֹת - הֵן הֵן הַמְרַכְּבָה

וְעַל כֵּן זָכוּ לְהַמְשִׁיךְ נַפְשֵׁי-רוּחֵ-נְשָׁמָה לְבִנְיָהֶם אַחֲרֵיהֶם עַד עוֹלָם מַעֲשֵׂר
סְפִירוֹת דְקִדְשָׁה.

למעלה מן הדעת

האמונה שיש לכל יהודי בה' באה מכוח הנפש האלוקית שקיבל בתורשה מן האבות הקדושים. היא אינה תלויה ביכולת ההבנה של האדם אלא קשורה במקום עליון יותר, משום שאי אפשר לתפוס את המציאות האלוקית בשכל. לכן גם אנשים שאינם יודעים הרבה ואינם מבינים הרבה יכולים להיות בעלי אמונה גדולה.

אמונה משמשת במקום שחסרה בו הבנה. ככל שאדם מבין פחות כך הוא מאמין יותר, ולכן כתוב: "פתי יאמין לכל דבר, וערום יבין". החכם מבין את המציאות ואת הסיבות לתופעות השונות שהוא פוגש במהלך חייו, אך הפתי אינו מצליח להבין כמוהו, ולכן לא נותר לו אלא להאמין לאחרים שכך הוא הדבר. אולם ביחס לה' כולנו פתיים, משום שאין בכוח המחשבה האנושית לתפוס את גדלות ה'. החיבור שלנו לה' הוא דווקא מן המקום של טרום ההבנה, מקום שורשי וראשוני יותר בנפש, שהוא כנוע ומתמסר לאלוקות כבהמה שמתמסרת לבעליה - בפשטות, בטבעיות ובלי ספקות.

לפיכך לאורך כל הדורות יהודים מכל הסוגים - צדיקים ופושעים, חכמים ופשוטים - מסרו את נפשם על קידוש השם. החלטתם למות לא נבעה מהתבוננות שכלית ומהחלטה שקולה, אלא מתחושה עמוקה ולא מוסברת שאמונתם בה' יקרה להם מכול, אפילו יותר מחייהם.

כאשר יהודי מגיע לנקודה שבה עליו לבחור באופן מוחלט בין האמונה בה' ובין הכפירה בו, מתגלה בנפש תחושת שייכות בהירה מאוד, עצמית מאוד, לה'. אהבת ה' המסותרת בלב מתגלה ומאירה בו במלוא עוצמתה, ונותנת לו כוח לוותר אפילו על חייו למען הקשר שלו עם ה'.

ולכן, כל ישראל... הם מאמינים בה'
 שהאמונה היא למעלה מן הדעת וההשגה
 כי, "פתי יאמין לכל דבר, וערום יבין וגו'"
 ולגבי הקדוש-ברוך-הוא, שהוא למעלה מן השכל והדעת ולית מחשבה
 תפיסא ביה כלל [ואין מחשבה תופסת בו כלל]
 הכל כפתיים אצלו יתברך
 כדכתיב: "ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך, ואני תמיד עמך וגו'"
 כלומר, שבזה שאני "בער" ו"בהמות" – "אני תמיד עמך"
 ולכן, אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדשת ה', על
 הרב, וסובלים ענויים קשים שלא לכפר בה' אחר
 ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדלת ה'
 וגם במעט שיודעים אין מתבוננים כלל, ואין מוסרים נפשם מחמת דעת
 והתבוננות בה' כלל.
 אלא בלי שום דעת והתבוננות, רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפר
 בה' אחר, בלי שום טעם וטענה ומענה כלל.

מסירות נפש בשגרה

אם אנחנו מוכנים למות למען ה', מדוע איננו מצליחים להתגבר על פיתויים קטנים של היצר הרע?
 משום שביסיונות השגתיים חסרה הבהירות של הבחירה: בה' או בכפירה. יש בנו איזו רוח שטות,
 שגורמת לנו לחשוב שמעשה כזה או אחר לא יפריד אותנו מה' ולא ישנה מאומה בקישור שלנו אליו.
 אך אם נסיר את רוח השטות הזאת, ונבין שכל ניסיון וכל התמודדות עם הנפש הבהמית הוא למעשה
 הזדמנות לבחור בין דבקות בה' ובין פרידה ממנו, נוכל לגייס את הכוח העצום של מסירות הנפש אל
 תוך ההתמודדויות היומיומיות בעבודת ה'.

האהבה המסותרת בלב היא כוח מניע שממלא אותנו חשק ורצון לדבקות אלוקית, והיא מכילה
 בתוכה גם יראה וחשש מכך שנפריד את עצמנו מה'. כאשר אנחנו משתמשים ביראה שנולדת ממנה
 בחיי היומיום, היא נותנת לנו כוח להתגבר על תאוות ורצונות פסולים.

כאשר אנחנו מזכירים לעצמנו שאם היינו עומדים בפני הבחירה בין מוות על קידוש השם ובין חיים
 של כפירה היינו בוחרים למות על קידוש השם. ההתגברות על התאוות מתגמדת אל מול המוכנות
 שלנו למות. אם נבין שבכל פעם שאיננו ממלאים את רצון ה', גם בעניינים שהם מן התורה וגם בהלכות
 שניתנו לנו על ידי חכמים, אנחנו בעצם בוחרים להפריד את עצמנו מה' כשם שעובדי עבודה זרה

מפרידם עצמם מה, נוכל לעורר בנו את ההתמסרות לה' הטבועה בליבנו וממלאת אותנו ביראה מלהפר את דבריו.

כאשר אנחנו משתמשים באהבת ה' שבתוכנו בהתמודדויות של החיים, היא ממלאת אותנו כוח וחיוניות לעבוד את ה' בלי עצלות ובל' רפיון בלימוד תורה, בתפילה, בצדקה ובכל מלאכת עבודת ה'. שהרי קל יותר לקיים מצוות מלמסור את עצמי למיתה, ואם יש בנו הכוח למות על קידוש השם, הרי כל שאר המטלות הן קלות ופשוטות עבורנו.

כאשר נשתמש באהבה המסותרת הנמצאת בליבנו תמיד, ונגלה אותה בכל התמודדות וקושי בעבודת ה', נשמש שליחים למילוי רצון ה' ונהיה מחוברים אליו ודבוקים בו תמיד.

וזהו שְׁכֵתוֹב: "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד וְגו'"

שְׁבֻכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה, בְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם וּבְרִשּׁוֹתוֹ הוּא – לְהַעֲבִיר רוּחַ שְׁטוֹת וְהַשְׁכָּחָה מִקָּרְבוֹ, וְלִזְכֹּר וּלְעוֹרֵר אֶהְבֵּתוֹ לַה' אַחַד, הַמְסַתֶּרֶת בּוֹדָאי בְּלִבּוֹ בְּלִי שׁוּם סִפְקָ.

וזהו שְׁכֵתוֹב: "וּבְלִבְבְּךָ"

וּנְכַלְל בָּהּ גַּם דְּחִילוֹ ^[יראה]

דְּהִינּוּ, שְׁלֵא לְפָרֵד בְּשׁוּם אֶפֶן מִיַּחְדּוֹ וְאַחֲדוּתוֹ יִתְבַּרַךְ

אֶפְלוּ בְּמִסִּירַת נַפְשׁ מִמֶּשׁ, בְּלִי שׁוּם טַעַם וְשִׂכָל מְשִׁג, אֵלֶּא בְּטַבַּע אֱלֹהֵי

וְכָל שְׁפָן בְּשִׁבִירַת הַתְּאוּוֹת, הַקְּלָה מִיִּסּוּרֵי מִתָּה, שְׁקָרוֹב אֵלָיו הַדָּבָר יוֹתֵר לְכַבֵּשׁ הַיֵּצֵר, הֵן בְּבַחֲיִנַת "סוּר מְרַע", אֶפְלוּ מַעֲבֵרָה קְלָה שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים, שְׁלֵא לְעַבֵּד עַל רְצוֹנוֹ יִתְבַּרַךְ

מֵאַחַר שֶׁנִּפְרָד בָּהּ מִיַּחְדּוֹ וְאַחֲדוּתוֹ, כְּמוֹ בְּעִבּוּדָה זְרָה מִמֶּשׁ, בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה...

וְהֵן בְּבַחֲיִנַת "וַעֲשֵׂה טוֹב", לְהַתְגַּבֵּר כְּאֵרֵי בְּגִבּוּרָה וְאַמֵּץ הַלֵּב, נֶגֶד הַיֵּצֵר הַמְּכַבֵּד אֶת גּוֹפוֹ וּמִפִּיל עָלָיו עֲצָלָה, מְבַחֲיִנַת יִסּוּד הָעֶפֶר שֶׁבִּנְפֶשׁ הַבְּהִמִית

מְלֵה טְרִיחַ גּוֹפוֹ בְּזִרְיוֹת בְּכָל מִינֵי טְרִיחַ וְעִבּוּרַת מְשָׂא בְּעִבּוּרַת ה' שֵׁישׁ בָּהּ טְרִיחַ וְעֵמֶל, כְּגוֹן: לְעַמֵּל בְּתוֹרָה בְּעִיּוֹן וּבִפְהָ – לֹא פָסִיק פּוֹמִיָה מִגְדָּסָא ^{[פיו אינו}

פוסק בלימוד]

וּכְמֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבָרְכָהּ: "לְעוֹלָם יֵשִׁים אָדָם עֲצָמוֹ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה בְּשׁוֹר לְעַל וְכַחֲמוֹר לְמִשְׁאוֹ"

וְכֵן לְתַפְלָה בְּכוֹנֵנָה – בְּכָל כַּחוֹ מִמֶּשׁ

וְכֵן בְּעִבּוּרַת ה' שֶׁהִיא בְּדָבָר שֶׁבְּמִמּוֹן, כְּמוֹ עִבּוּרַת הַצְּדָקָה

וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבולותיו, לקרר נפש האדם שלא להפקיד
 ממונו ובריאות גופו
 שלעמד נגדו ולכבשו, קרוב מאד אל האדם
 כשישים אל לבו, שלנצח היצר בכל זה, ויותר מזה, ולעשות הפכו ממש -
 קל מאד מיסורי מיתה, ה' ישמרנו
 ויסורי מיתה, ה' ישמרנו, היה מקבל באהבה וברצון - שלא לפרד מיחודו
 ואחדותו יתברך אפלו לפי שעה, להשתחות לעבודה זרה חס ושלום
 וכל שכן שיש לו לקבל באהבה וברצון - פרי לדבקה בו לעולם ועד
 דהינו, כשיעשה רצונו יתברך בעבודה זו, יתגלה בה פנימית רצון העליון
 בבחינת פנים וגלוי רב ולא בהסתדר כלל
 וכשאין שום הסתדר פנים ברצון העליון, אזי - אין דבר נפרד כלל וכלל
 להיות יש ודבר בפני עצמו
 ולזאת, תהיינה נפשו האלהית והחיונית ולבושיהן בלן, מיוחדות בתכלית
 היחוד ברצון העליון ואור אין-סוף ברוך-הוא, פנוכר לעיל.

שאלות לסיכום ולחזרה:

1. מה הייתה מעלתם הרוחנית של האבות?
2. מה גרם גם לאנשים שאינם צדיקים, ואינם יודעים הרבה תורה למסור את הנפש על קידוש ה'?
3. מדוע כוח מסירות הנפש אינו מתגלה בניסיונות היומיומיים?
4. איך אפשר להביא כוח זה לידי גילוי בחיי היומיום?